

A megalakulás körülményei

November 15-én az Erdészettörténeti Szakosztály fél évszázaddal ezelőtti megalakulását ünneplő jubileumi ünnepi rendezvényen, Dr. Király Pál a szakosztály egyik alapító tagja emlékezett vissza előadásában a hőskorra és ötven évvel ezelőtti viszonyokra. Az értékes visszatekintő előadás megírt kéziratanyagát szerkesztett változatban adjuk közre.

Az Országos Erdészeti Egyesület Erdészettörténeti Szakosztályát 1963. október 25-én alapították meg Budapesten, az OEE Titkárságának akkori körletében. Az Egyesület központja akkor az V. kerületben, a Szabadság tér 17. szám alatti MTESZ székházban, az egykori Tözsdepalotában működött, a második emeleten. Korabeli helyszíni feljegyzésem szerint a következő személyek voltak jelen: *Ágfalvi Imre, Csapod István, Csötönyi József, Furbás Oszkár, Király Pál, Márkus László és Reuter Camilló* erdőmérnök, *dr. Csöre Pál* jogász és *Kolossváry Szabolcsné* könyvtáros. A megalakulás *Fekete Gyula* OEE főtitkárhelyettes jelenlétében ment végbe.

Másfél évszázados Egyesületünk életében a II. világháború után vált jellemzővé, hogy a tagság addig szervezetileg monolitikus tömege belső szervezeti egységekre kezdett differenciálódni. Egyrészt területi alapú helyi csoportokra, másrészt tevékenységi ágazatonkénti szakosztályokra és bizottságokra. Az első munkabizottságok még az 1940-es évek végén létrejöttek, főleg az akkoriban sürgetővé vált erdészeti feladatok megoldásának társadalmi vonalon való előmozdítása érdekében. Ilyen volt például a Fásítási, vagy a Fotogrammetria Szakbizottság és a későbbi Erdőművelési Szakosztály előfutára, a Szálatóerdő Munkacsoport.

A ma is működő szakosztályok zöme 1955 és 1961 között jött létre. Lehetséges, hogy ennek hátterében az MTESZ központi instrukciója húzódott meg. Erre enged következtetni az OEE Elnökség 1955. május 23-i üléséről tájékoztató beszámolóban megjelent kijelentés: „*Nyékes István* MTESZ központi titkár az Egyesület munkájának szervezettebbé tétele és megjavításához szakosztályok szervezését javasolta.” Az MTESZ központi titkárának „javaslatát” az adott körülmények között, utasításként értelmezhetjük.

Az Erdészettörténeti Szakosztály a többi szakosztályhoz képest viszonylag későn alakult meg. Ennek külső, vagyis szakmán kívüli és belső, szakmán belüli okai lehettek. Ezeket a tényezőket áttekintve, a teljesség igénye nélkül a következőket állapíthatjuk meg. Külső oknak tekinthetjük a hazai történetírás általános helyzetét, azon belül a gazdaság-történetírás helyzetének alakulását. Belső tényezőként elsősorban az erdőművelés és az erdőrendezés (közelebbről: az üzemterv készítés) fejlődését jelölhetjük meg az erdészettörténeti tevékenység serkentőjeként.

A hazai történetírásnak az 1945-ös rendszerváltás nemigen kedvezett, objektivitásának semmiképpen. Inkább a múlttól való elfordulásnak, a történelem politikai szempont ártértekelésének, nem egyszer a múltgyalázásnak. Kialakult a „pártos” történetírás, miként az irodalom, költészet, sőt még a képzőművészet is.

Az idősebb, egyébként is megfélemlített polgári értelmiségiek is féltek ebben a légkörben az „átkos” múlttal érdemben foglalkozni. Különösen vonatkozott ez a megfélemlítettség az erdészeti műszaki értelmiségre, amelynek a rendszer irányítói nem egyszer a tudomásra hozták, hogy a régi, megdöntött feudális rendszer kiszolgálóinak, a „földesurak zöldkalapos kutyáinak” tartják őket. Ilyen közéleti atmoszférában az erdészeti szakembereknek nemigen volt hajlandóságuk a szakmai múlt feltárásával és megörökítésével foglalkozni. Hasonló pszichózis fékezte a gazdaság-történetírás művelését is, hiszen a közelmúltal, a feudális-kapitalista rendszerrel kapcsolatban „csak rosszat, vagy semmit” volt ajánlatos nyilatkozni.

Erdészeti téren tetézte ezt az alapproblémát '40-es évek végére, az '50-es évek első felére jellemző gyakori, szinte folyamatos átszervezés is. A „ma itt, holnap ott” rendszer, a folytonos vándorlás, költözködés viszonyai közepette kinek volt kedve a napi feladatokon túlmenően még munkaterületének, munkakörének múltjával is foglalkozni? Az évek múlásával azonban lassan ez a helyzet is változott. Már kezdett kialakulni, megteremtődni a rendszer saját múltja, amelyet már meg is kívánt örökíteni. Nem utolsósorban azért, mert a politikai elit tagjai szívesen látták volna a „nagy könyvben”, a nemzet történelmében, a saját nevüket is aranybetűkkel beírva.

Egyetemi szinten megkezdődött a párttörténet, tágabb értelemben a munkásmozgalom-történet oktatása és kutatása, aminek szükségképpen vissza kellett nyúlnia az 1945 előtti múltba is. Ennek kapcsán meg, kerülhetetlenné vált a gazdaságtörténet kutatása és megírása is. Ezt a munkát akkoriban elsősorban *Pach-Zsigmond Pál* professzor neve fémjelzte, akinek a fiatalabb *Berend T. Iván* járt a nyomában, s aki már nagy súlyt helyezett a nemzetközi kitekintésre is. Mindez inspirálólag hatott és egyben példát is jelentett az egyes nemzetgazdasági ágazatok és tudományok szakmatörténetészei számára is.

Az erdészettörténet hazai művelésére – miként a szakma egészére – fölöttebb pozitívan hatott az önálló Országos Erdészeti Főigazgatóság 1954. november 1-vel történt létrejötte. A szakmába beköszöntött a szervezeti és személyi stabilizálódás korszaka, ami már kedvező belső tényező volt az erdészettörténet művelése szempontjából is. Ráadásul az 1948 utáni oktatási, beiskolázási politika eredményeként az évtized közepétől az erdészethen is megjelent az új, fiatal, politikailag szeplőtlen, a rendszer szemében megbízható, rendszerhűnek tekintett „szocialista értelmiség” is, amelyben már nem élt oly erősen a „rég” értelmiségre jellemző egzisztenciális szorongás, többek között a múlt kezelésével kapcsolatban.

Az erdő és az erdőgazdálkodás történetének feltárásával kapcsolatban ekkor már a szakma belső igényei is felerősödtek, és túlmutatott az esetleges egyéni érdeklődés hobbi-szintjén. Ilyen irányú igényeket mindenekelőtt az erdőművelés, továbbá az erdőrendezés fejlődése támasztott.

Közismert tény a szakmában, hogy az OEF korszaka (1955-1967) egyben az erdőművelés aranykora is volt a magyar erdészethen. Ez többek között az erdőművelés ökológiai alapokra helyezését is jelentette, mégpedig nem csak az erdészettudomány, hanem az üzemi gyakorlat szintjén is. Ennek egyik megnyilvánulását, s ma már maradandó emlékművét is jelentették az ún. Danszky-féle „zöld könyvek”, hivatalos elnevezésükön „Magyarország erdőgazdasági tájainak erdőfelújítási, erdőtelepítési irányelvei és eljárásai”. A még terjedelmére nézve is tekintélyes, súlyos, több kötetből álló, 1962-től részletekben megjelenő írásművet

népes szerzői kollektíva alkotta, amely az egyes erdőgazdasági tájak erdőművelési szakembereiből verbuválódott. Munkájuk során a szerzőknek vissza kellett tekinteniük a múltba is, mert értékelniük kellett az addigi gazdálkodást is, mégpedig adatokkal alátámasztva. Ezek a tájegységi dolgozatok ma már a táji erdészettörténeti munka értékes forrásai, készítésük idején pedig hatékony serkentői voltak a kutatásnak, illetve a történetírásnak.

Ugyancsak fokozta a múltba tekintés iránti igényt az erdőrendezés fejlődése is. Közelebről az a tény, hogy az 1952-től már tíz éves időtartamra készített erdőgazdasági üzemtervek közül számos terv a lejáratú idejéhez közeledett. A gyakorlati erdőgazdálkodók részéről jelentkezett az az igény, hogy az új üzemtervek bevezető, verbális fejezetei között kapjon nagyobb teret, az üzemtervezett erdő, az abban folytatott gaz-

dálkodás múltjának minél részletesebb ismertetése, úgy, ahogyan az 1945 előtti történet, az 1920. évi Erdőrendezési Utasítás alapján az általános erdőleírás keretében.

Az erdőművelés ökológiai alapokra helyezése nem tette feleslegessé, hanem számos esetben éppen igényelte volna a faállomány és az ökológiai helyzetkép múltbéli gyökereinek részletesebb verbális megvilágítását annál, mint amit az "üzemtervi feljegyzések" című rovat lehetővé tett.

A belső, szakmai tényezők közé sorolhatjuk azt aényt, hogy 1963-ban alakult meg az IUFRO Erdészettörténeti Szekciója is, a freiburgi egyetemen tevékenykedő *Dr. dr. dr. bc. Kurt Mantel* professzor vezetésével. Ez a körülmény valószínűleg komoly hatást gyakorolt *Keresztesi Bélára*, az Erdészeti Tudományos Intézet főigazgatójára, aki egy időben maga is kacérkodott az erdő-

szettörténet művelésével. Ennek a próbálkozásnak lett komoly értéket képviselő terméke a sárvári Farkaserdő történetéről írt tanulmánya, ami egyúttal bemutatása is volt az erdészettörténeti információk gyakorlati hasznosításának az erdőművelésben. Keresztesinek ez a szakmai múlt iránti érzéke azt eredményezte, hogy az Erdészeti Tudományos Intézetben egy fél főállású kutatói munkakerő erejéig, intézményesített erdészettörténeti kutatás folyhatott. Ezt a kutatót Kolossváryné Perényi Márta személye jelentette, aki az intézet könyvtárát gazdálkotta ugyan, de főigazgatója kívánságának megfelelően sorrendre dolgozta fel a kutatás, azon belül a kísérleti állomások és erdészetek történetét is.

Nincs arra lehetőségem, hogy a Szakosztály jubileumi évfordulója kapcsán országos helyzetképet vázoljak fel arról, milyen volt a magyar tudomány-

Jubileumi ünnepség a fél évszázad emlékére

November 15-én tartotta az Erdészettörténeti Szakosztály megalakulásának fél évszázados jubileumi ünnepségét az Erdészeti Információs Központ konferenciatermében és a Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtárban.

A megjelent szakosztálytagokat, a meghívott vendégeket és az előadókat *Oroszi Sándor*, a szakosztály elnöke köszöntötte, majd átadta a szót *Zambó Péter* egyesületi elnöknek. Az elnök gratulált a jeles évforduló alkalmából és felhívta a figyelmet a szakosztály munkájának eddigi eredményeire és az ezt prezentáló Erdészettörténeti Közleményekre, mint az Erdészeti Lapok után az OEE második legrégebben folyamatosan megjelenő szakmai, egyesületi periodikájára. Egyben kérte a szakosztály hathatós támogatását az újonnan indult egyesületi kezdeményezés, az „Erdész Panteon” folyamatos bővítéséhez, kimunkálásához. Az egyesület honlapján már elérhető szakmai arcképcsarnok a jeles erdész elődököt hivatott egybegyűjteni és közreadni.

A jubileumi rendezvény első felében három előadást hallgathattak meg a résztvevők. Elsőként *Szakács László* a szakosztály félévszázados múltját, a kezdetektől a jelenig tekintette át, érdekes és tanulságos adatokkal alátámasztva az eltelt ötven év eseményeit.

Az Országos Erdészeti Egyesület Erdészettörténeti Szakosztályát 1963. október 25-én alapították meg, Budapesten. – kezdte előadását a még tevékeny két alapító tag egyike, *Dr. Király Pál*. A személyes hangvételű visszaemlékezés a megalakulás részletes körülményeit tárta fel a hallgatóság előtt és az erdészettörténeti kutatások kezdeteinek hőskorát és kibontakozását idézte fel.

Erdészettörténeti Közlemények Bedő Albert asztalán

Záró előadásként *Nagy László*, az Erdészeti Lapok főszerkesztője már a jelenre és a jövőre koncentrált, mikor bemutatta az Egyesület jubileumhoz kapcsolódó legújabb fejlesztési törekvésének első lépéseit, az Erdészettörténeti Közlemények digitalizálásának már elérhető eredményeit. (*Lsd. cikkünket.*)

A fél évszázados ünnep második felében a Wagner Károly Szakkönyvtárban

Detrich Miklós és *Ibárosi Péter*, a SEFAG Zrt. képviselőjében adta át *Dr. Sárvári Jánosnak*, a Könyvtár öröknek, a somogyi erdőgazdaság idén 40 éves születésnapját ünneplő üzemi lapjának (jelenleg Erdőkerülő címen) négy évtizednyi évfolyamot felölelő, egybekötött példányait. A folyóirat a somogyi térség mára erdészettörténeti jelentőségű szakmai archívuma lett, így a kutatók számára is értékes forrásként szolgálhat.

A folytatásban, méltón a fél évszázados ünnephez, *Nyirádi Lajos* erdőmérnök erdészeti, faipari és vadászati érdemeiből, plakettekből álló gyűjteményének bemutató darabjait tekinthették meg a résztvevők. A gyűjteményt az 1999-ben elhunyt kolléga és tagtárs családtagjai adták át októberben a Könyvtár állományába (*Lsd. Erdészeti Lapok novemberi lapszám*), ezzel is emlékezve Nyirádi Lajos elvülhetetlen érdemeire a Könyvtár megalapításában és létrejöttében. Az adományozást *Dr. Sárvári János* köszönte meg a jelenlévő családtagoknak, leszármazottaknak.

A nap remek zárása és egyben meglepetése volt *Tóth Aladár* erdőmérnök erdőmérnök adománya, ő ugyanis egy szakmatörténeti dokumentumot, nevezetesen egy 1896-os datálású üzemtervet nyújtott át megőrzésre a Könyvtár öröknek.

Kép, szöveg: **Nagy László**

technika- és gazdaságtörténetírás az 1960-as évek elején. Hol működtek ilyen jellegű akadémiai, egyetemi és civil szellemi műhelyek az országban. A lényeg: az erdészettörténet komplex tudományos gondozását nem vette munkatervébe egyetlen állami intézmény sem. (Értékes részmunkák természetesen folytak több helyen is az országban.) Ezért nagy szükség volt az országban szétszórta tevékenykedő, amatőr kutatók szervezeti összefogására. A helyzet megérett az Erdészettörténeti Szakosztály létrehozására.

Nem tudni, s talán már nem is derül ki soha, hogy mi készítette *dr. Ágfalvi Imrét*, az Erdőmérnöki Főiskola Üzem-szervezéstan Tanszékének, majd az Erdészeti és Faipari Egyetem Gazdaságtani Tanszékének adjunktusát arra, hogy kezdeményezze az OEE Erdészettörténeti Szakosztály létrehozását. És miért éppen akkor, és miért éppen ő, amikor már voltak nála jóval ismertebb nevű erdészettörténészek is az országban. Hiszen publikációja akkor még alig volt, később sem sokkal több, erdészettörténeti tárgyú pedig 1963-ig – a legjobb tudomásunk szerint – semmi. Lehetséges, hogy ezekre a kérdésekre mér soha többé nem kapunk objektív választ.

A szakosztály alakítás háttérfolyamatai akként vázolhatók, hogy Ágfalvi kezdeményezését az OEE vezetősége a magáévá tette és felhívást intézett a helyi csoportok titkárihoz: jelentsék be működési területükről azokat a személyeket, akikkel kapcsolatban tudomásuk van arról, hogy valamilyen erdészettörténeti tevékenységet folytatnak. A beérkezett jelentések alapján összeállított címlistán szereplők kaptak azután felhívást a szakosztály munkájában való részvételre, meghívót az alakuló ülésre.

A bevezetőben említett 1963. október 25-i alakuló ülésen a bemutatkozás, egymás érdeklődési, tevékenységi körének megismerése és a szakosztály megalakulásának kimondása történt meg. Ugyanakkor a kötetlen beszélgetés során már ötletek és javaslatok is elhangzottak arra irányulóan, hogy mi mindennel lehetne és kellene foglalkoznia a szakosztálynak. S ezzel kapcsolatban máris belekeveredtek néhány olyan elvi-elméleti kérdés feszegetésébe, amelyek azután a továbbiakban az első szakosztályi ülésen, mint tisztázandó működési elvek, többször visszatértek. Ilyen klasszikus kérdés volt például az „erdőtörténet” (Waldgeschichte) és az „erdészettörténet” (Forstgeschichte) egymástól való el-

határolása szabatos definíciók alapján és annak eldöntései, hogy az erdészettörténet az elhatárolás ellenére esetenként mégis milyen mélységig merítsen az erdőtörténetből, illetve mit vonjon abból be saját vizsgálódásainak körébe.

A megalakulást követően beindult a rendszeres szakosztályi munka, ami-ben azonban jószerevével csupán az üléseken való együttlét volt a közös. A szakosztály élete sohasem a kollektív munkára épült, hanem mindig az egyéni teljesítményekre, a személyes szereplésre. Fél évszázadon át mind-máig. Egy halvány kivétel volt csak, amely az együttműködésnek legalább a látszatát kellette. Ez „Az erdőgazdálkodás története Magyarországon” című nagy, 526 oldalas könyv létrehozása volt (Budapest, 1975. Akadémiai kiadó). Ám ez sem kollektív munka eredménye volt, mint sokkal inkább Kolossváry Szabolcsné személyes könyvszerkesztői produkciója, egymástól függetlenül tevékenykedő szerzők tematikailag is független dolgozatainak egy közös kötetbe gyűjtése. Talán a fél évszázados fennmaradásnak ez az egyéni ambíció volt – legalább is az egyik – „titka”.

Dr. Király Pál
aranyokleveles em.

Megkezdődött az Erdészettörténeti Közlemények digitalizálása

Az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület és az OEE közös fejlesztése

Az Erdészettörténeti Szakosztály fél évszázados jubileumának évfordulójára, az OEE Elnökségének döntése értelmében és a Wagner Károly Alapítvány segítségével biztosított szükséges pénzügyi források fedezetével, ismét jelentős léptékű digitalizálási projektet kezdett meg az Egyesületünk.

Az OEE 2007-2009 között hozta létre hazánk egyik legnagyobb és leglátogatottabb tematikus digitális web-archívumát, mely szabadon kereshető adatbázisával az Erdészeti Lapok majd 150 év-folyamának, több mint 120 000 oldalnyi folyóirat anyagát tette bárki számára ingyenesen elérhetővé, böngészhetővé, kutathatóvá. A kétéves munka tapasztalatait felhasználva az OEE a korábbi szakmai partnereivel – az Országos Széchényi Könyvtárral (OSZK) és a Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesülettel (MEK) – együttműködve, az Egyesület második legrégebb óta folyamatosan

megjelenő periodikáját, az Erdészettörténeti Közleményeket digitalizálja.

Az 1965 óta megjelent 100 kötet, mintegy 18 000 oldalon, a hazai erdészettörténeti kutatások és eredmények kincsháza. A projekt célja, a szakmán belül és kívül is – folytatva az Erdészeti Lapok digitalizálása során lefektetett alapelveket –, hogy e gazdag szellemiségű, nagy értékű szakmai, történeti és kulturális örökséget mindenki számára elérhetővé tegye. Nem feledve, hogy az erdész szakemberek, és reméljük az erdőt szerető erdőjárók számára is, az erdők idődimenziója ugyanolyan fontos, mint akár a térbelisége. Ebben az időutazásban kiváló kalauzunk a Közlemények.

A teljes fizikai állományt az Egye-

sület könyvtára átadta a fejlesztőknek, akik megkezdték az online adatbázis felépítésének sokrétű munkáját. A jövőben a folyamat végigkövethető lesz az Erdészettörténeti Közlemények már elérhető és működő digitális archívum teszt nyitólapján. A web-archívum teljes körű fejlesztése fél évet fog igénybe venni, így minden remény szerint 2014 nyarán már minden funkció és tartalmi vonatkozásban használható lesz.

Nagy László

The screenshot shows the website interface for the digital archive of 'Erdészettörténeti Közlemények'. The title is 'Erdészettörténeti Közlemények' with a subtitle 'Erdészet, vadászat, halászat (erdészeti; erdő- és vadgazdálkodás; mezőgazdaság; természet)'. Below the title are several navigation buttons: 'SZERZŐI JOGOK', 'IMPRESSZUM', 'ARCHIVÁLT', 'FOLYAMATOS', and 'ISMERTETŐ'. There are also search and filter options like 'KATALÓGUS-CÉDULA', 'EPA KATALÓGUS', 'KERESÉS', 'E-MAIL', 'MUTATÓ', and 'FORRÁS'. At the bottom, there are links for 'EPA URL: http://epa.oszk.hu/02400/02431' and 'KIADVÁNY URL: http://epa.oszk.hu/02400/02451', along with social media icons for Facebook and Twitter.